

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 494. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1838_599-txt-shoot-idm14283/facsimile.pdf (tilgået 17. april 2024)

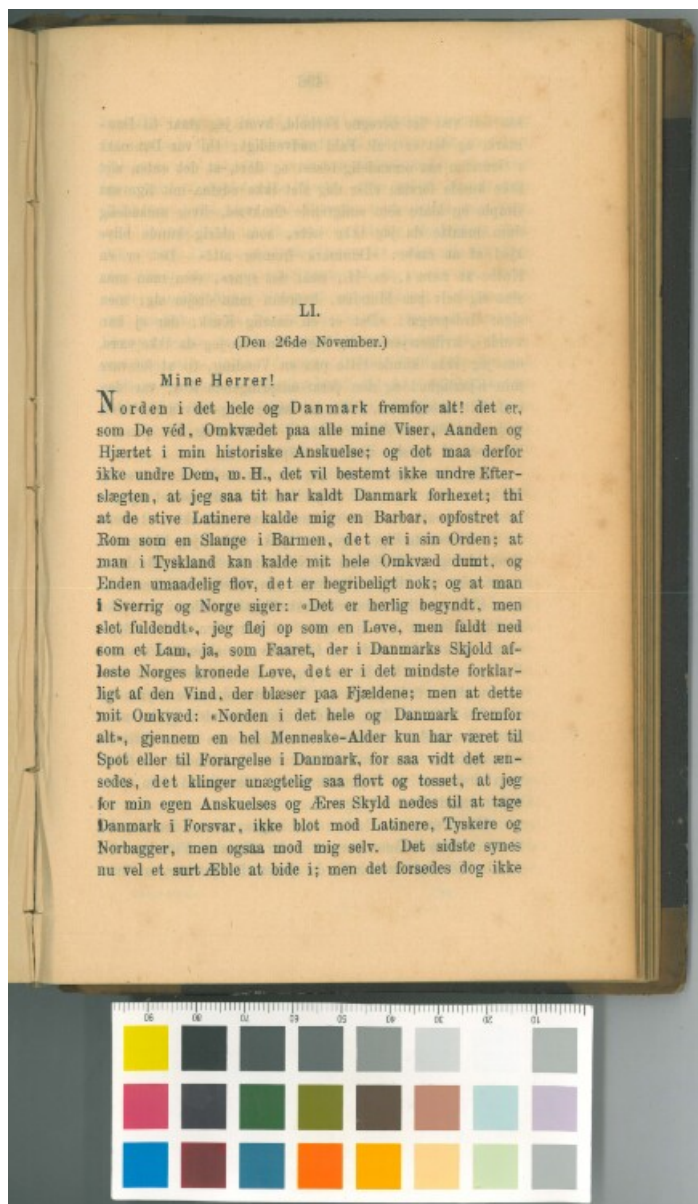
Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

til det, og venlig berøres af alt det udmærkede, Danmark i denne sin folkelige Retning har frembragt! Ja, finder De ikke, at naar Folke-Raadet skal svare til sin Hensigt, og Folke-Stemmen ej kvæles i Fødselen af de studeredes latinske, tyske, franske eller dog kunstige og boglige Veltalenhed, til Anprisning af egne Meninger og fremmed Herlighed, skal det ikke ske, men Folke-Stemmen virkelig blive et klart og mægtigt Udtryk af Folkets Følelse og naturlige Tankegang, da vil det ingenlunde forslaa, at Majestæten viselig har sørget for, at hverken Præster, Professorer eller Jurister skal have flere Stemmer i Folke-Raadet, end han eller de i Regelen ustuderede vil unde dem, — det vil, det kan ikke forslaa, siger jeg, fordi selv den mest fremmede eller forkerte Vidskab og Dannelse vil, saa længe det gaar paa Munden og ej paa Haanden løs, altid vinde Sejr over det folkelige og naturlige, hvor den tilsvarende Vidskab og Dannelse fattes; og de maa i Regelen nødvendig fattes, og selv i Undtagelserne findes svage og frygtsomme, hvor der, som hos os, ej er fejlet mindste Anstalt til at befordre, men findes alle mulige Skranker til at hemme dem. Fandt De derfor ikke, m. H., at vi trænge højt til en folkelig Højskole, da kunde det umulig være, fordi De tænkte, den var undværilig, naar Dansk skulde gjøre sig gjældende; men det maatte være, fordi Dansk var Dem i Grunden foragteligt, dansk Oplysning, Vidskab og Dannelse i Deres Øren tomme Ord uden Vægt og Betydning; men derfor er jeg ogsaa i dette Stykke Deres Bifald vis; thi havde De end ikke saa megen dansk Natur i Dem selv, at De umiddelbar fælte dens Værd, dens Ret til at herske i Landet, og dens Bekvemhed til en herlig Dannelse, saa mødte De dog sikkert en saa yndig Natur i danske Børn og saa megen Vidskab og Dannelse i ulatinske, i danske Kvinder, at De umulig kan kalde Dansken et Barbari, der skal [udryddes]. — —

saa lidt ved det særegne Forhold, hvori jeg staa til Danmark, og det er i alt Fald nødvendigt; thi var Danmark i Grunden saa umaadelig tøsset og flovt, at det enten slet ikke kunde forstaa eller dog slet ikke udstaa mit lige saa simple og klare som smigrende Omkvæd, hvor umaadelig dum maatte da jeg ikke være, som aldrig kunde blive kjed af at raabe: »Danmark fremfor alt!» Det er en Knibe at være i, m. H., naar det synes, som man maa slaa sig selv paa Munden, hvordan man drejer sig; men siger Ordsproget: »Det er en daarlig Kusk, der ej kan vende», hvilken jammerlig Digter maatte jeg da ikke være, om jeg ikke kunde hitte paa en Vending, til at forsvare min Kjærlighed og den deraf udspringende Ros, var den end lidt overdreven, uden at saare mig selv anderledes, end mit Slags Folk er vant til at rive sig lidt paa en Knappenaal og slaa det hen i Spas.

Lige saa kjækt som jeg da tør møde Latinere og Tyskere, som regne det høje Norden til Barbariet og erklære Danmark for djævleblændt, naar det ikke vil høre til det romerske Rige, lige saa kjækt afviser jeg Bjærgenes Beskyldning mod Sletten i Norden: at den skulde have været plad alle Dage, og være saa forelsket enten i sin egen Plathed eller i det romerske Tugthus eller i de tyske Luftkasteller, at den ej engang vil bære den gotiske Bygning, hvor Odin sidder i Lidskjæl og skuer ud over al Verden. Ja, m. H., De ser, jeg er ikke bange for at give den nordiske Bebrejdelse til Danmark sin hele Styrke og sit fulde Skin af Ret; thi det skal man altid gjøre, naar man vil gjælde for sikker i sin Sag, som man derimod selv opgiver, naar man ikke tør se Modstanderen i Øjet, men drejer af til Vejrmeellerne og slaas med dem eller rettere med deres Skygge.

Hvad saa nu Platheden angaar, som den danske Slette, ellers fordem berømt under Navn af Videslet, fra Arilds Tid skal have haft, da tjener til Gjensvar, at man

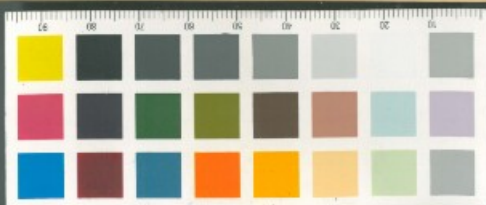

kun slet benytter sit høje Stæde paa Bjærg-Aasen, naar man oversér Havet i Steden for at overskue det; og det gjør man dog aabenbar, naar man enten oversér, at Havet hører med til den danske Slette, eller kalder Havet plat, fordi det ej forstener sine Bjærg, men skyder dem kun op i Nødsfald og til Højtid, og elsker dagligdags den stille, klare Flade over Dybet, hvori ikke blot alle Klinger, men Sol og Maane og alle Stjærner venlig spejle sig. Eller er det maaské blot i Naturen, og ej dobbelt i Historien, den nordiske Slette kan dristig maale sig med Nordens Bjærg? Synes maaské Danmark kun at trone med Glans paa Dronning-Stolen i Nordens Oldtid, fordi Saxo Grammaticus og hans ny Fordanser listig har stjaalet baade Frejas Fjederham og Folkvang, Odins Lidskjalv og Valhal, Age-Tors Mjølner og Balders Brejdeblik, og stukket [dem] i Smug til den lille, buttede Havfrue, i hvem de var toseede nok til at forgabe sig, som Frej i Gerda Gymsdatter? Nej, var denne Havfrue med de ni Hærter ikke fordm Nordens Dronning, med alle de tre Løver: den norske saa vel som den gotiske og angelsaxiske Løve, logrende ved sin Fod, som hine paa Kirkes Ø, og kæmpende beltelig til hendes Ære, for hendes Fred, om hendes Gunst, saa snart hun vinkede, saa snart hun loftede sin klare Stemme til at kvæde Bjarkemaal og fór i Harnisk som en Skjoldmø og Valkyrje, — var det ikke saa, da er det aabenbar ikke Saxe og hans Oversætter, men alle det gamle Nordens baade Skjalde og Sagamænd, der som Frej blev straffede, fordi de vovede sig op i Odins Lidskjalv: straffede med rasende Kjærlighed til en Jættemø, som de købte med al Asgaards Herlighed, ikke blot paa Bjærgenes, men paa Sandheds Dekostning. Thi lige saa lidt som jeg kan med rette mistænkes for selv at have digtet, hvad jeg oversatte, lige saa lidt kan Saxe med rette mistænkes for at have falskelig henført Oldtidens nordiske Stortværk til Danmark; thi Angelsaxere og Islændere gjør jo aabenbar

det samme. Danmark, som Skjoldunglandet, er jo i Bjovulvs Drape Nordens Perle, som det er Goteheltens højeste Ære at have udfriet af Troldeklar, ligesom det er hans bedste Len at kaldes Søn i Danekongens Gaard; og medens Islænderne er saa godt som tavse baade om Norges og Gotlands Oldtid, kappes de jo med Saxe om at opheje Danmarks Skjoldunger, fra Frode Fredegod, for hvem Jættekvinden malede Guld, til den magelese Rolv Krage, som saade det paa Fyresvold! Men har nu aabenbar Havfruen indtaget og begejstret lige saa vel Englands og Islands Skjalde som Saxe og hans Fordanser, med hvad Ret tør man [da] nu paastaa, at hun, der begejstrede Skjaldene, ikke ogsaa begejstrede Kæmperne, skjønt de sædvanlig, som Bjovulv, Bjarke og Stærkodder, var lidt af begge Dele? Eller ligger maaské Skammen deri, at den danske Natur er kvindelig og drager derfor Kraften til sig som en Elsker, udvikler den kun hos sig som en Moder? Velan! den Skam faar Dronningen i Norden se til, hun med Værdighed kan bære, thi Naturens Love kan ikke engang hun forandre; og jeg tør mene, selv de rigeste Norbagger taber mer med Øjet for Dronningen i hendes Dejlighed og Delagtigheden i hendes Smag og Dannelse, end Dronningen taber i deres altid lidt knappe og fornemme Hylding.

De ser, m. H., det gaar mig som andre Elskere: jeg giver ikke nogen et godt Ord, for at være min Medhejler til Danmarks Hjærte, og var jo en Nar, om jeg vilde; men det blev jeg rigtig nok ogsaa, hvis det var sandt, at Danmark holdt mig for Nar. Thi Fruen maatte været saa dejlig og saa yndig i sine unge Dage, som hun vilde, og saa stadselig klædt i himmelblaat med tindrende Guldstjærner og kronet med Kjærminde-Krans af ægte Perler, saa følger det dog af sig selv, at vilde hun nu paa sine gamle Dage slaa med Nakken ad de Elskere, der oversaa Rynkerne for de uudslettelig skønne Træk og for det

skjønne og rige Hjerte, som kan hverken forældes eller forarnes, — se, da var Havfruen hverken min eller nogen Skjalds Kjærlighed værd: da havde hendes Ungdoms Glans dog kun været falske Trylleries, da havde hun aldrig ejet det skjønne, rige Hjerte, vi kun paadigtede hende. Men jeg siger kjækt, det er ikke sandt: Beskyldningerne mod Danmark paa hendes gamle Dage er lige saa ubillige, som Indvendingerne mod dets Ungdoms-Glans er døde og magtstøse; thi er ikke Ingemann Skjalden efter Danmarks Hjerte, og er Sletten hos ham da et Amager-Land, kun blomstrende med Kaal og kun besaat med Heje, naar man hypper Kartofler? Er ðet Ingemanns

Danevang med grønne Bred,
Ved den blanke Vove!

Eller er ikke ogsaa i hans Danmark Troskabsfuglen graa og Fædres Heje grønne? vifter ikke ogsaa hos ham stolt paa Kodans Bolge blodrøde Danebrog? eller regner han ikke Havet til Danmarks Slette, som kvad i det fjærne:

Jeg hører din Stemme,
Jeg kjender dit Tungemaal, mægtige Hav!
Saaledes du sang ved min Vugge der hjemme,
Saa sang du ved Kryden ved Fædres Grav.

Jeg hører, jeg skner,
Jeg kjender dig atter, du Høllens Grav!
Du Kampernes Vugge, du Spejl, som gjenluer
Af Himmels Stjærner, du evige Hav!

Du dybe, du klare,
Du herlige, Jorden ombølgende Væld!
Fas dig ser jeg Snækket med Stjærnerne fare,
Med Fuglen paa Dybet henflyver min Sjæl.

Behøves der mere end saadanne Toner fra Danmarks Livskjald til gyldigt Bevis paa, at Sletten ber nøde, historisk saa vel som naturlig, skyder endnu til Højtid sine Belgetaarne i Vejret, skjønt den er tiest og helst som det

stille Vand med den dybe Grund, det klare Spejl for Himlen og dens Stjerner! Og nu selv Gote-Borgen med Lid-skjalv eller, som Kæmpeviserne mærkelig kalde den: «Havsgaard», — naar har vel Sletten forsmaat at bære dette Nordens bølgende Olymp? Har Danmark vel forsmaat Adam Øblenschläger, eller er han maaské ikke netop Nutidens Odin, den ny Stamfader til Skjaldskab i Norden, den gamle endogsaa deri lig, at han har pantsat sit ene Øje, saa han omtrent hver anden Gang ser fejl, skjønt han ser ellers bedst af alle! Eller har dog maaské Danmark forsmaat at tilegne sig Vavlunder og Øblenschlägers Nordiske Digte? Hører de maaské i Danmarks Øjne til den store Skjalds Fejtager og Misgreb? Det har jeg i det mindste aldrig hørt af Ingemann, ja, ej engang af Baggesen, som tvært imod altid strøg Sejl for dette Kronborg og klarerede i Sundet, før han gik videre, selv om han laa paa Vikingstog til Ludlams Hule eller Frejas Alter.

De ser altsaa, m. H., jeg har nemt ved at forsvare Danmark, hvordan det saa gaar med mig selv. Men min egen Sag opgiver jeg dog heller ingenlunde, og skulde jeg ikke være saa heldig i at forsvare den som Danmarks, saa tør jeg haabe, De vil hjælpe mig lidt, m. H., om ikke for andet, saa dog for den gode Omgængelses Skyld, vi i de sidste Maaneder har haft med hverandre. Ja, m. H., jeg tror virkelig, det er klogest, ligesom det usægtelig er kortest, at lade Dem staa i Stikken, naar man siger, at mit Kvad og min Kamp for Norden i det hele og Danmark fremfor alt bryder Danmark sig slet ikke om, og vil, naar galt skal være, dog langt heller have Latin eller Fransk eller Tysk eller om det saa var Kinesisk, end hvad jeg kalder Nordisk og Dansk. Ja, m. H., jeg sætter Dem bestemt i Stikken; thi vil Danmark slet ikke have med mig at gjøre, hvordan kan da De forsvare det for Danmark, at De har ikke blot lad mig komme til Orde,

men hørt paa mig saa taalmodig, tit saa deltagende, at De aabenbar har indbildt mig. De i det hele hørte mig gjerne og — skjønt De naturligvis ikke vil sværge paa mine Ord, hvad heller ingen mindre har forlangt end jeg — fandt, det kunde nok være værdt at betænke.

Og for nu ikke at glemme Gota-Borgen med det høje Lidskjalv, — er det en forfængelig Indbildning, naar jeg tror, de fleste af Dem, m. H., vilde ogsaa, naar De havde Lejlighed, skjanke mig i Morgen en Times Opmærksomhed, om jeg holdt et Foredrag over Nordens Oldtid med alle dens Myter og Sagn, naar jeg stræbte at vise Dem omkring i Havsgaard med al sin gammeldanske Herlighed, og ledsage Dem op til Odins Lidskjalv, hvor jeg ganske rigtig, som Frej, har vovet at sætte mig en Gang og se ud over Midgaard med alle dets Folkestammer og deres Stovværk i Tidernes Løb, fulgte med Øjet Tor paa alle hans lange Rejser og Hermod paa hans Ridt til Hel, for at spørge om Balder, — saa' det alt, men saa' intet, der saaledes fængslede mit Øje og vandt mit Hjerte, som Havfruen her under Lide med de ni Hjerter og de tre Løver, for hvem jeg gjerne gav alt, hvad jeg turde bortgive: alt undtagen Sandhed! Ja, De har givet mig Lov til at forudsætte, at De vilde høre min Tale om Danmark og Norden endnu med mere Deltagelse end det meste, De endnu hørte af mig. Thi er det ikke sandt, at naar Talen vendte sig selv fra de største Bedrifter og Skikkelser i den nyeste Tid, selv fra Napoleon, til Danmark og Norden, at da flokkedes De tykkere, da lyttede De nøjere, da deltog De fuldere, da følte og da viste De, at her havde vi paa begge Sider hjemme, her mødtes vi som Aserne paa Idas Slette og ledte i Græsset om de gamle Guldtafl, for at lege med Gammen paa ny!

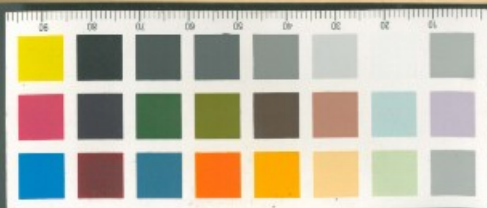
Og naar nu kun det er sandt, hvad vil det da sige, at Danmark og jeg kan ikke forliges, uden at der sagtens kan komme en Kurve paa Traaden mellem saadan en Frue

og saadan en Elsker, især naar man ikke kan tales mundtlig ved, men alt skal afgjøres skriftlig, hvorved der endogsaa kan komme dedeligt Fjendskab mellem de bedste Venner.

Hvad jeg imidlertid ikke vil følge, er, at min Stridbarhed har Danmark slet ikke kunnet lide; og her tror jeg, der som sædvanlig var Fejl paa begge Sider. Thi vel bekjender jeg strax, som De véd, at jeg tit har brugt Sværdet til Upligt; men Fruen har uden Tvivl ogsaa imellem været alt for nansom over, hvad der godt kunde taale et Rap; og i alt Fald tør jeg tro, vi ogsaa derom nu er meget nær ved at være forligte. Jeg har nemlig ganske opgivet min gamle Paastand: jo mere Kamp, des mere Liv, og indsér klart, det maa hedde: jo mere Kamp, des mere Liv i Pare, hvoraf Følgen lettelig kan blive: des mere Død; saa det gjælder i alle Maader, at et magert Forlig er bedre end en fed Proces (som Fruen behager at sige), og at den Spore, fredelig Virksomhed trænger til, giver frit Væddeløb langt bedre end Kamp, — menneskeligt Væddeløb at sige, og ikke besteligt; thi dels jager man ved det vist snarere Livet af Heste, end man sætter det i Folk, og dels har jeg for min Part en stærk Fordom mod det Slags Liv, ventelig fra Nordens Myter af, hvor der er en Karl med et Hestehjærte, men som er af Ler og Langhalm og Stalbroder til Hrugner med Stenhjærtet.

Spørger man mig imidlertid, om det da virkelig er gaaet mig med Danmark, som Loke siger, det gik Frej med Havfruen Gerda, hvem han købte med sit Sværd, da svarer jeg først, at af hvad saadan en Skumler som Loke siger, er sikkert det halve Løgn, og for det andet, at vil man kalde det Salg, at jeg har lovet Havfruen, aldrig at drage Sværd uden for hende, da har jeg ganske rigtig solgt det, dels fordi jeg fanåt, det duede ikke til

andet, og dels for at vinde hendes Yndest; men mener man dermed, jeg har forlovet at bruge Sværdet til Forsvar for alt søgte Dansk, med mindre Fruen selv ægger mig dertil, da tager man fejl; thi selv den bedste Frue kan af forskjellige Aarsager raade til Fred, hvor hendes Elsker dog netop for hendes Skyld maa vove Kamp; og det er saabenbar Tilfældet med Romeren, som jeg, paa hele Nordens Vegne og Danmarks fremfor alt, maa bekæmpe, til han vender Ryg ved Krebsuset, netop fordi jeg er vis paa, det er langt mer af Frygt end af Kjerlighed, Danmark vilde have ham sparet. Men derfor har det heller slet ingen Nød, at denne Kamp skulde afbryde den gode Forstaaelse mellem Danmark og mig; thi vel tør jeg ikke ved denne Løjlighed sætte Dem i Stikken, m. H., fordi jeg ingenlunde vil forfølge Romeren ind paa, hvad han med mindste Feje kan kalde sine gamle Enemærker, og dels fordi der paa disse Enemærker jo skal være mange, der med sand Fornøjelse ploje den latinske Grammatik, gjøre Stil derefter og studere Romer-Retten i Grund-Sproget, — en Fornøjelse, det var Synd at misunde nogen; men her vil jeg spille min Ven i Sør et Puds og sætte ham i Stikken. Hermed være det nu langt fra mig at sige, at Ingemann vilde synge min Romer-Vise med dens formastelige Omkvæd, hvad han virkelig ogsaa er langt fra; men jeg vil kun sige, at siden jeg har beholdt hans Venskab gennem den hele Tid, da jeg brugte Sværdet langt minder efter hans og Danmarks Siid, saa mister jeg det bestemt ikke heller for min Kamp med Romeren, hvor han — og jeg tør sige: Danmark med ham — uden at ønske Strid, dog, naar saa maa være, heller ønsker mig end Romeren afgjørende Sejer.

Saaledes tror jeg da, m. H., at have gjort Dem Regnskab for, hvi jeg slutter disse Foredrag endnu lettere om

